

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

§. II. Qui possint ferre legem civilem, seu sæcularem?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

voluntatum, propter plura pericula fraudum intervenire valentium in ejusmodi casu. Idem etiam jure Ecclesiastico constitutum est, cum agitur ad separationem vinculi conjugalis propter alterius impotentiam, ut habetur *lib. 4. tit. de divortiiis*.

§. II.

Qui possint ferre legem civilem, seu
secularem?

484. **C**um condere legem sit actus jurisdictionis, ut ait Baldus in *L. ult. C. de Jurisdic. omn. Jud. n. 1.* cui non inest jurisdictionis, necesse est, quod ei nec inest potestas condendi legem. Et quia jurisdictionis correlativè dicitur ad subditum, & vicissim; inane est, ac irritum, condere legem in non subditum. Unde sicut extra territorium jus dicenti non paretur impune, c. *ut animarum, de constit. in 6.* sic jus dicenti in non subditum. Nam nemo legem ferre potest ultra limites sue jurisdictionis, ut constat ex *L. ult. ff. de Jurisdic. omn. Judic.* Not. autem duplicem potestatem vulgò distingui à Juristis, æconomicam videlicet, & politicam; prior, quam etiam aliqui dominativam appellant, est solùm circa privatas personas, & respicit communitatem tantùm imperfectam, eaque triplex statuitur, Patris in filium, viri in uxorem, domini in servum; è quibus duæ priores immediatè oriuntur ex jure naturali; tertia ex jure gentium; vel civili; nam ex naturali origine, quam filius accipit à Patre, illi quoque subjicitur, ut & viro uxor, posito tamen contractu humano matrimonij initi, qui contractus etiam de jure naturali est; propagatio enim hominum; & comixtio maris ac foeminae; maximè naturalis est; promiscua autem libido, ipso etiam jure naturali vetatur.

485. Potestas politica respicit perfectam communitatem, quæ scilicet ut unum corpus politicum ex varijs unione quadam in ordine ad gubernationem, & regimen coaluit. Unde vocatur potestas jurisdictionis, à qua nempe publicæ potestates formaliter habent, ut sint publicæ potestates. Jurisdictio autem dicitur rerum, & vitæ sub una suprema potestate ad bene beatèque vivendum societas; ex qui-

bus vides duas has potestates, æconomicam scilicet seu dominativam, ac politicam plurimùm differre, his præmissis:

Dicendum 1. Summum Pontificem non posse condere leges civiles, *totum orbem*, aut *totum populum Christianum* obligantes; sic Navar. in c. *Novit, de Judic. not. 3. n. 9.* cum comuni; Ratio est, quia potestas ferendi legem civilem respicit subditum, in civilibus, & temporalibus subditum; sed sic nec totus orbis, nec totus populus Christianus subditus est Summo Pontifici. 1. *non infideles*; nam hi nec constitutionibus ejus canonicis ligantur, ut habetur in c. *Gaudemus, de divortiiis*. 2. *nec omnes fideles*; nam supremam jurisdictionem civilem, & temporalem in hos, qui commorantur in terris Imperij, habet Imperator; in alios diversorum Regnorum, Reges ipsorum. Et quamvis verum sit, Summum Pontificem posse condere leges, etiam civiles pro suis subditis; jurisdictioni suæ temporali subditis, æquè ac alius Princeps secularis non recognoscens Superiorem in terris suis; hanc tamen potestatem non accepit à Christo verbis: *Tibi dabo claves regni caelorum, pasce oves meas* (per hoc enim non temporalem, sed spirituales ei jurisdictionem Christus contulit) sed ab his, qui Sedi Apostolicæ donationes terrarum, quas possident, fecerunt; juxta dicta n. 471. ut constat ex c. *Ego Ludovicus, dist. 63. c. Constantinus, dist. 96.* & c. *Fundamenta, de Elect. in 6.* Nam jurisdictionis spiritualis temporalem non excludit, ut certum est apud omnes, & mox patebit num. seq.

Dices: in Extravag. *Unam Sanctam, de Majorit. & obed.* inter communes Bonifacius VIII. postquam dixit, in Ecclesia esse duos gladios, spirituales videlicet, & temporales; dicentibus Apostolis: *ecce gladij duo hic*; in Ecclesia scilicet, cum Apostoli loquerentur, non respondit Dominus *nimis esse, sed satis*. Subjungit: *certè, qui in Potestate Petri temporalem gladium esse negat, malè verbum attendit Domini proferentis: converte gladium tuum in vaginam. Uterque ergo est in potestate Ecclesia; spiritualis scilicet gladius, & materialis. Sed is quidem pro Ecclesia; ille verò ab Ecclesia exercendus. Ille Sacerdotis, is manu Regum, & militum, sed ad nutum, & patientiam Sacer-*

Sacerdotis. hoc est temporalem jurisdictionem Principum subesse spirituali Pontificis. Et ideo plures Imperatorum, & Principum sæcularium leges Jure Canonico vel correctæ, vel abrogatæ sunt: ergo Summus Pontifex potest etiam condere leges in civilibus, & temporalibus.

488. Ante responsionem nota, jurisdictionem temporalem, quæ pollent Principes sæculares in terris suis, Superiorem non recognoscentes, sic à DEO concessam hominibus, ut per eam gubernent subjectum populum, secundum quod exigit communitate bonum ad temporalem felicitatem; *quæ obstat aeternæ salutis animarum*; aliàs enim potestas illa (cum à Deo sit) non foret in ædificationem, sed in destructionem. Et quoniam salus animarum, per leges ad eam procurandam ordinata, propriè pertinet ad jurisdictionem spiritualem à Christo datam Petro; & legitimis Successoribus ejus, consentaneum est; ad eandem jurisdictionem spiritualem pertinere, quicquid salutis animarum necessarium est, constituere; & quicquid obstat canonicis legibus, remove; consequenter civiles Principum sæcularium constitutiones (quatenus peccatum fovent; & ea, quæ animarum salutis nocent; permittunt) quo ad hoc jurisdictionem Ecclesiasticam, seu spirituali subjacere. Hinc ad objectionem *in n. priori*, Resp. cum distinctione, & dico, Bonifacium aliud non voluisse, quam in his statuendis, quæ ad animarum salutem necessaria; vel removendis, quæ noxia sunt, oportere gladium, seu jurisdictionem Principum sæcularium esse sub gladio; seu jurisdictione spirituali; & Ecclesiastica; non autem in aliis, quæ concernunt leges justas, & animarum salutis nullatenus noxias; ex hoc autem solum sequitur, Pontificem *per leges canonicas* (non autem *merè civiles*) posse statuere de civilibus, & temporalibus; in quantum dispositiones Principum circa illa, vel permittunt, vel statuunt, quæ animarum aeternæ felicitati obstant, prout contingit, ubi leges eorum permittunt, & fovent peccata.

489. Hæc porro differentia nascitur ex diverso fine facri, & profani juris; hoc certius, quò magis ab animi salute distat corporis, & communitatis incolumitas; id, quod disertis verbis Innocentius III. ex-

plicuit in *c. novit de judic.* ad Gallie Prælatos scribens hisce verbis: *non intendimus de fendo judicare, sed decernere de peccato, cujus ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quemlibet exercere possumus, & debemus. Cum enim non humane constitutioni, sed divinæ potius innitamur (quia potestas nostra non est ex homine, sed ex Deo) nullus, qui sit sane mentis, ignorat, quin ad officium nostrum spectet, de quocunque peccato mortali corripere quemlibet Christianum; & si correctionem contempserit, per distractionem Ecclesiasticam coercere; sic Innocentius. Ex hac ratione factum est; quòd lex civilis, quæ præscriptionem *malâ fide* peractam valere voluit, jure canonico reprobata sit, *c. fin. de Prescript. & Reg. Possessor, de Reg. juris in 6.* & ea, quæ filijs illegitimis *negavit alimenta*, contrariò mandato correctæ ut in *c. Cum haberet, de eo, qui duxit*; hæc enim naturali pietati advertabatur; & illa fovebat fraudes plurimas, & atrocitas; quæ utique bono animarum vehementer obstant.*

Dicendum igitur, etiam Imperatorem; 490. legitime electum; habere potestatem condendi leges pro omnibus provinciis; & regnis sibi subditis, ut constat *ex L. 1. C. de vet. jure enucleand. L. Bene à Zenone, C. de quadrienn. prescript. L. 1. & ult. C. de legibus*; & ratio est ex dictis; quia quoad eorum gubernationem habet supremam in illas terras jurisdictionem temporalem; cui (ut dicitur *L. 2. C. de vet. jure enucleando*) concessum est, leges condere, & interpretari. Ad quæstionem autem, an leges Cæsareæ obligent etiam alia regna, & provincias? Resp. vel illæ provinciæ, & Regna sunt aliquo modo subiecta Imperatori v. g. jure dominij directi, & jure feudi vel alio simili titulo? vel nullo illi titulo subiecta sunt? si hoc secundum? in ijs, *per se loquendò*, non obligant; ut constat ex n. 484. Nam ligari alicujus lege, supponit in ligante jurisdictionem; & in ligato subjectionem. Dixi, *per se loquendò*. Nam quæri potest, an non *saltem per accidens*? ut, si in tali Provincia, vel Regno; pro decidendis aliquibus causis, deficiant leges propriæ illarum? Resp. affirmandum esse in dicendis causis civilibus pro terris Summo Pontifici temporaliter subiectis; & spiritualibus in tota Ecclesia

clesia; sic enim declaravit Summus Pontifex in c. 1. de novi operis nuntiat. ita Suarez l. 3. c. 8. n. 3. & alij.

491. Difficultas est, an, ubi non habetur talis declaratio supremi Principis, illius Provinciae, vel regni, an in casu dato, saltem ex consuetudine, pro causis decidendis utendum sit jure Cæsareo, deficiente jure illis terris proprio? Variæ in hoc puncto sunt Doctorum opiniones, quæ videri possunt apud Castropal. p. 1. vr. 3. D. 1. p. 22. §. 1. à n. 8. dicendum autem est, cujuslibet provinciae, vel regni consuetudinem, & usum esse consulendum, & secundum illam in ejusmodi casu procedendum, nisi aliunde talis usus vitiosus sit ex circumstantia, vel objecto, immutabili, & juri naturæ contrario. Ceterum in multis locis usu receptum est, ut in causis decidendis procedatur secundum jus alienum, quod nullum peccatum fovet, ubi proprium deficit. Hinc Joannes Kitionich Causarum Regularium director, & sacrae Regni Hungariae Coronæ Ficalis in sua methodo processus Judicarij juxta jus patrium, c. 12. q. 12. circa processum judiciale *fori Ecclesiastici*, observat, hoc potissimum fulciri legibus Regni juxta decreta Mathiæ, & Uladislai Regum, artic. 40. anni 1559. ac tandem Canonicis sanctionibus art. 27. anni 1563. & art. 21. anni 1553. Unde in hoc etiam judicio, tam diu, inquit, solemus nos *legibus Regni* firmare, quam diu eas nobis, ac causis nostris suffragari viderimus. At ubi ijs destituti fuerimus, illico *ad dictas sanctiones Canonicas confugere debemus*. In casu verò, ubi nec de consuetudine, nec Principis voluntate constaret, saltem ex naturali æquitate in decidendis causis civilibus, & politicis utendum erit jure Cæsareo. Nam, *cum Judex jus expressum non habet in causis decidendis, æquitate causam dirimere debet*, ut dicitur c. *fin. de Transact.* & L. *quodsi Ephesi*, ff. de eo quod certo loco; hanc autem æquitatem servandi nullus modus aptior est, quam lex Cæsarea deficientibus proprijs; tum propter magnam æquitatem, quâ nititur; tum propter universalitatem, quâ in plurima porrigitur; ergo.

492. Si autem dicatur primum, de quo in n. 490. nimirum, illas provincias, & regna, jure feudi, vel titulo simili subdita

esse Imperatori? in illis omnino servandæ sunt leges Cæsareæ, licet ab alio tanquam supremo Domino, saltem indirecto, gubernentur. Nam, licet in tali casu non immediatè gubernentur ab Imperatore; sed ab alio, qui eas terras habet jure feudi; Imperator tamen ab hoc ipso recognosci debet ut supremus Dominus directus; consequenter & leges ejus, nisi talibus Vassallis illæ provinciae in feudum concessæ sint in principio, ut suis legibus subiectum populum regant; ac legibus etiam Cæsareis per leges proprias derogare possint. ita Sal. de leg. d. 7. s. 8. n. 2. Suar. cit. lib. 3. c. 8. n. 2. & alij. Porro quæ dicta sunt de Imperatore, quoad potestatem ferendi leges respectu suæ jurisdictioni gubernativæ subiectorum, cum proportionem dicendum est de Regibus, & alijs Principibus, qui quoad certum populum, & terras gubernandi jurisdictione pollent, cujusmodi sunt omnes, qui in tali Provincia, vel regno in civilibus & politicis superiorem se Gubernatorem non recognoscunt.

§. III.

Quid in materia legum civilium possint communitates, & Magistratus?

493. **S**upponendum. 1. communitatem aliã esse perfectam, aliã imperfectam. Apud Philosophum, 1. polit. c. 1. *civitas*, est *communitas perfecta*, ea nempe, quæ sibi sufficiens est, & distinguitur ab imperfecta, qualis à Sor. 1. de Just. q. 1. a. 3. censetur domus, cui paterfamilias præest: nam in hac non datur dominiũ jurisdictionis, etsi detur *maritale*, in uxorem; *paternum*, in filios; *herile*, in famulos; *despoticum*, in servos. *Civitas* autem (quali *civium unitas*) apud Latinos propriè est collecta civium multitudo ad jure vivendum; vel, ut ait Tullius de somn. Scipionis, *cætus hominum, jure sociati, civitates appellantur*. Ex hoc vides, communitatem perfectam non posse esse unam specialem familiam, sed multiplicem; quia non potest esse communitas perfecta, nisi quæ ex consensu plurium, unica est, & sibi sufficiens. Sic Castropal. cit. p. 22. §. 2. n. 8.

494. Supponendum. 2. communitates alias esse, quæ Superiorem in civilibus, & politicis non recognoscunt, & per se gubernatio-